

Н. Д. КОГУТ

Наталія Дмитрівна Когут, кандидат юридичних наук, старший викладач НТУУ «КПІ»

ПРОГАЛИНИ ТА АНОМАЛІЇ В ПРАВІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Належне чітке правове регулювання права інтелектуальної власності та встановлення надійного механізму його реалізації є одним із важливих показників рівня демократичного розвитку країни. Не зважаючи на те, що Україна ратифікувала практично всі європейські конвенції і угоди, які регулюють правовідносини в сфері права інтелектуальної власності, що за українським законодавством містять норми прямої дії, національне законодавство України має величезне значення, оскільки деталізує дуже загальні орієнтирно-принципові положення міжнародного законодавства. Однак, на жаль, наше законодавство в частині права інтелектуальної власності містить чимало прогалин та колізій у своєму правовому регулюванні.

Проблемні питання правового регулювання права інтелектуальної власності в Україні досліджувалися багатьма правниками, зокрема, в працях В. М. Крижни, А. О. Кодинця, О. В. Кохановської, Р. А. Майданика, О. А. Підопригори, Р. Б. Шишки та інших науковців. У їхніх працях розкриваються проблемні питання правового регулювання права інтелектуальної власності в цілому та по окремих об'єктах. Особливої уваги заслуговує науково-практичний посібник «Аномалії в цивільному праві України» за редакцією Р. А. Майданика, в якому, переважно, розкриваються ризики зобов'язальних правовідносин в праві інтелектуальної власності¹.

Мета статті – показати певні прогалини та аномалії в частині позитивного правового регулювання охорони та захисту права інтелектуальної власності в окремих об'єктах, які не достатньою мірою або не належним чином врегульовані українським законодавством.

Не всі об'єкти інтелектуальної творчої діяльності належним чином захищаються нормами права інтелектуальної власності, зокрема, йдеться про наукові твори (статті, дисертації, монографії тощо), наукові відкриття, комп'ютерні програми, породи тварин, ноу-хау та раціоналізаторські пропозиції.

Вважаємо за необхідне розкрити особливості та вади правового регулювання всіх вище зазначених об'єктів права інтелектуальної власності.

Наукові твори не можуть бути захищені нормами авторського права, яке захищає лише форму вираження твору, однак не її зміст, оскільки саме зміст у науковому творі й становить основу творчого інтелектуального доробку автора. Тому перефразувавши будь-яку дисертацію, наукову статтю тощо можна її вільно та безкоштовно використовувати, навіть присвоїти певні наукові висновки, концепції, методи тощо, вказавши себе їх автором. Водночас, було б неправильно зобов'язати всіх, хто пише наукові роботи, ознайомитися з усім масивом наукових праць у цій сфері. На наш погляд, виходом з цієї ситуації є встановлення *права автора на пріоритет наукової думки*, тобто, якщо в якомусь науковому творі, який опублікований пізніше, буде зазначено, що її автор вперше виклав певні наукові ідеї, які вже були до того опубліковані іншим автором, останній має право вимагати публічного спростування такого факту автором, який їх використав, та внесення обов'язкового посилання на його роботу (це має стосуватися висновків та положень дисертацій, які виносяться на захист; висновків наукових статей тощо). Крім того, законодавством України має бути встановлена заборона на отримання дозволів видавництвами на відмову авторів від права на всі види винагород від опублікування, розповсюдження й використання наукових творів.

Якщо взяти до уваги норми законодавства в сфері науки і освіти, то постанова Кабінету Міністрів України передбачає, що положення дисертацій, які виносяться на захист, мають містити в собі наукову новизну², тобто наукові ідеї, які оприлюднено в ній, не повинні бути опубліковані кимось раніше (однак, визначають наявність чи відсутність наукової новизни члени спеціалізованих комісій та експертні ради Міністерства освіти і науки України), а спеціальні антиплагіатні системи визначають, чи не порушені в рукописі авторські права інших осіб (тобто, перевіряють форму вираження твору, а не його зміст). На відміну від Російської Федерації, де дисертації та автореферати дисертацій зберігаються в бібліотеках виключно *на правах рукописів* (не йдеться про рукописний текст чи відсутність правок редакції), тобто вони можуть розмножуватися обмеженим тиражем для розповсюдження серед вузького кола осіб з метою попереднього ознайомлення³, в Україні не встановлено чіткого визначення поняття «на правах рукопису», яке, тим не менше, використовується на дисертаціях в українських бібліотеках. А доступ до них надають, як правило, особам, які пред'являють клопотання керівника підприємства, установи чи організації, в якій вони працюють (тобто, безробітні науковці не можуть ознайомлюватися з текстами дисертацій), знімати копії з дисертацій теж забороняється. Однак це бібліотечні правила, які чітко не врегульовані нормами права, не повною мірою зрозуміла їх мета, оскільки це не забезпечує від переписування текстів і в подальшому використання як плагіату, а також обмежує можливість будь-яким особам знайомитися з результатами наукової думки. Проте електронні версії дисертацій розповсюджуються в мережі Інтернет, зокрема, за плату без дозволу автора і без виплати йому винагороди.

Бібліотеки, метою діяльності яких не є отримання прибутку, можуть вільно одержувати примірники будь-яких випущених в світ творів та мають право на надання їх в користування своїм відвідувачам, однак питання оцифрування текстів та електронної доставки творів законодавством не врегульовані. Якби бібліотеки досягли технічного рівня неможливості копіювання цих текстів та доставляли їх безоплатно, то вони б формально не порушували авторських прав їх творців, однак питання майнових прав авторів та безоплатного розповсюдження їх творів бібліотеками входить в логічне протиріччя інтересів.

Питання захисту наукових відкриттів, які є вищим досягненням наукової творчої діяльності, є ще більш гострими, оскільки українське законодавство взагалі не передбачає і не захищає жодного майнового права автора наукового відкриття (ст. 458 Цивільного кодексу України⁴ (далі – ЦК України)). Однак для здійснення наукових відкриттів, як правило, потрібно витратити багато трудових і фінансових ресурсів, а самі відкриття, як об'єктивно існуючі, раніше невідомі явища природи можуть стати підґрунтям для промислово придатних винаходів, майнові права на які захищаються законодавством. Тому не встановлення майнових прав на наукові відкриття має наслідком відсутність фінансової заінтересованості в дослідній роботі щодо вчинення наукових відкриттів, що по суті дуже гальмує розвиток науки і техніки в Україні, де практично немає приватних науково-дослідних установ, які займалися б подібною діяльністю. На жаль, у світі наукові відкриття практично не захищаються правом інтелектуальної власності (Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів 1978 р. так і не набув чинності)⁵, однак фінансова політика багатьох країн підтримує наукові відкриття. Наприклад, у США установи, які перебувають на державному чи спільному приватно-державному фінансуванні, мають пріоритетне право на комерціалізацію власних наукових відкриттів, тобто патентування винаходів на стадії концепції⁶ (це означає, що таким чином майже будь-яке відкриття можна запатентувати як концепцію майбутнього винаходу). Причому первинними суб'єктами права промислової власності стають науково-дослідні установи як юридичні особи з зобов'язанням щодо виплати певних відсотків самим авторам винаходів як фізичним особам. На наш погляд, варто встановити право першовідкривача на певний відсоток від реалізації чи економічного ефекту від винаходів, які мають місце існувати завдяки його відкриттю.

Критерієм для розмежування наукових відкриттів та винаходів, традиційно, є наступне: наукові відкриття відображають об'єктивно існуючу дійсність, яка раніше не була відома людству, а винаходи – це речі, які до того не існували, в т.ч. процеси, продукти, нове застосування продукту чи процесу, пристрої, штучно виведені штами мікроорганізмів, способи, сполуки, культури клітини рослин і тварин. Останнє, на наш погляд, навіть при клонуванні не має визнаватися об'єктом винаходу, оскільки є частиною об'єктивно існуючої реальності, а от сам процес здійснення культивування клітин може бути об'єктом винахідництва. Крім того, за законодавством більшості країн світу до винаходів належать саме *об'єкти технічної та технологічної творчості*, в той же час міжнародне законодавство не відносить до об'єктів винахідництва та відкриттів *досягнення гуманітарних наук* (економічних, правових, політичних, психологічних), що пов'язано з відмежуванням особистості й суспільства від природи⁷. Проте людина і соціум є невід'ємними частинами природи і вищі досягнення наукової думки у сфері розподілу гілок державної влади, розробки механізму прудушення війн в самому їх зародку, подолання корупції, розробки механізму справедливої й прозорої судової системи, винайдення механізму впровадження соціально-економічної справедливості, успішні методики навчання, психологічні тренінги, що долають суїцидні та інші згубні схильності людини тощо є не менш важливими винаходами від пральної чи посудомийної машини тощо.

Подолання правового нігілізму, виховання високоінтелектуального та високоморального суспільства є важливими чинниками виживання людства та всього живого на Землі, оскільки технократичний розвиток суспільства якраз і призвів до екологічної катастрофи та загрози ядерного знищення людства. Тож, на нашу думку, при впровадженні певних винаходів має бути спрогнозовано можливий ризик їх використання як на соціум, так і на організм людини та природу в цілому та, в деяких випадках, бути підставою для відмови в наданні йому правової охорони.

Відповідно до норм міжнародного законодавства, зокрема, Договору з авторського права Всесвітньої організації інтелектуальної власності 1996 р.⁸ комп'ютерні програми захищаються нормами авторського права. Проте авторським правом може захищатися лише код програми (послідовний набір цифр), а не сам алгоритм роботи програми. Приміром, в США комп'ютерні програми захищаються нормами патентного права, оскільки це дає змогу захистити не лише код програми, а й алгоритми її роботи. Не зважаючи на тривалий строк патентної процедури, існує правовий режим попередньої охорони об'єктів, щодо яких проходить експертиза в патентному відомстві, яка виправдовує її проходження, оскільки після цього автор отримує цілковитий захист свого програмного забезпечення. Крім того, дуже тривалі строки охорони авторських прав, на наш погляд, недоцільні для захисту комп'ютерних програм, які, за своєю суттю, є здобутками технічної творчості, що спираються на доробки попередників (а не літературно-художньої).

Одним із об'єктів правової охорони права промислової власності є селекційні досягнення: сорти рослин та породи тварин. Порядок набуття прав на сорт рослини та їх захист законодавством України достатньо мірою врегульований, зокрема, ЦК України та Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» від 17 січня 2002 року⁹. Правова охорона особистих немайнових, майнових прав, в т. ч. права на поширення сорту рослини, може мати декілька складових: 1) реєстрація сорту рослин в Державному реєстрі сортів рослин в Державній службі з охорони прав на сорти рослин; 2) за клопотанням автора сорту йому видається свідоцтво про авторство на сорт, яке надає право поширення сорту (ст. 37 Закону України «Про охорону прав

на сорти рослин»); 3) отримання патенту на сорт рослини після внесення відповідного запису в Державний реєстр прав власників сортів рослин (відповідно до ст. 487 ЦК України). Однак, на наш погляд, така подвійна охорона прав на сорти рослин – свідоцтвом і патентом не виправдана і свідчить про законодавчу непослідовність у сфері правового регулювання прав на сорти рослин і неузгодженість між ЦК України та Законом України «Про охорону прав на сорти рослин».

Закон України «Про племінну справу у тваринництві» від 15 грудня 1993 р.¹⁰ не передбачає в складі Державного племінного реєстру відомостей про творців штучно виведених порід тварин, а отже, не дає можливості захистити їх особисті немайнові права. Державний племінний реєстр по суті реєструє право на племінні тварини та племінні стада як об'єкти речового права, а не права інтелектуальної власності, а механізм видачі патентів відповідно до ст. 485 ЦК України та орган, уповноважений на їх видачу, законодавством взагалі не визначено. Законодавством також не окреслено обмеження щодо виведення певних небезпечних порід тварин, а також не визначено необхідність підтримання генетичного матеріалу зареєстрованих порід, на відміну від сортів рослин.

Наказ Міністерства аграрної політики України від 30 серпня 2002 р. містить перелік Критеріїв заборони поширення сортів в Україні¹¹. Власники майнових прав сортів рослин протягом чинності майнових прав на сорт – 30 років і 35 років – на сорти дерев і винограду мають підтримувати відповідний сорт шляхом його відтворення зі збереженням відповідного генотипу чи комбінації генотипів. Після припинення строку чинності майнових прав на сорт рослини будь-яка фізична або юридична особа чи попередній власник майнових прав на сорт має право зареєструватися підтримувачем сорту відповідно до наказу Державної служби з охорони прав на сорти «Про затвердження Порядку поширення в Україні сорту, на який не розповсюджується виключне право власника» від 12 березня 2003 року¹².

В свою чергу, правові питання виникнення прав на породи тварин, їх збереження та критерії поширення законодавством неврегульовані.

Правове регулювання «ноу-хау» як об'єкта інтелектуальної власності характеризується тим, що сам термін «ноу-хау» навіть не вживається в ЦК України, зокрема, і в Главі «Право інтелектуальної власності». Однак у деяких інших законодавчих актах вживається поняття «ноу-хау», а ст. 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14 вересня 2006 р.¹³ визначає ноу-хау як сукупність технічної, організаційної та комерційної інформації, що є не легкодоступною та використовується для виробництва продукції, надання послуг тощо. Ноу-хау в Україні не підлягає патентуванню. Тому логічно, що зазначена вище інформація може й не підпадати під вимоги, які висуваються до об'єктів патентування.

Деякі вчені-правники, такі як О. Підпригора, вважають, що поняття «комерційної таємниці» та «ноу-хау» повністю збігаються¹⁴. На наш погляд, враховуючи, що комерційна таємниця якраз через специфіку свого використання і охорони не публікується, то виключні права на дозвіл чи заборону її використання, відповідно до ч. 1 ст. 506 ЦК України, є нелогічними явищами, оскільки така ж інформація може перебувати у законному володінні інших осіб, які її здобули своїми знаннями й досвідом. На відміну від інших об'єктів права промислової власності, право на комерційну таємницю не підтверджується ніякими патентними чи іншими процедурами і документами. Крім того, йдеться про захист самого змісту інформації, певного «ноу-хау», а не про форму вираження документації, в якій вона міститься. Тож *комерційна таємниця є специфічним об'єктом права інтелектуальної власності*, що відрізняється від класичних об'єктів як права промислової власності, так і авторського права.

Оскільки ч. 2 ст. 505 ЦК України передбачає, що комерційною таємницею можуть бути відомості не тільки технічного та виробничого характеру, а й відомості організаційного та комерційного характеру, можна зробити висновок про те, що правом інтелектуальної власності, принаймні частково, але захищаються розробки в сфері гуманітарних наук, а не лише технічних.

На наш погляд, ноу-хау може бути складовою не тільки комерційної таємниці, а й раціоналізаторської пропозиції. Правове регулювання раціоналізаторської пропозиції теж має чимало недоліків. Адже законодавство надає можливість отримати правовий захист та свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію лише за умови схвалення її відповідною юридичною особою, в сфері діяльності якої може бути застосована дана раціоналізаторська пропозиція. Таке положення застосовується незалежно від того, чи є раціоналізатор працівником даної юридичної особи, чи просто звертається до неї з раціоналізаторською пропозицією. Така пропозиція має бути зареєстрована у спеціальній Книзі реєстрації пропозицій і заяв або, якщо її немає, то у вхідній документації підприємства, установи чи організації. В іншому випадку буде дуже складно довести факт наявності такої пропозиції та її авторство, тому що для недобросовісної юридичної особи простіше присвоїти відповідну пропозицію і не сплачувати в подальшому її автору 10 % прибутку протягом двох років від її використання. У будь-якому разі, дуже складно довести факт використання такої пропозиції підприємством при відмові від визнання пропозиції.

Наказ Державного патентного відомства України «Про затвердження Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію та порядок її видачі» від 22 вересня 1995 р. № 129¹⁵ передбачає загальний місячний строк для розгляду заяви про раціоналізаторську пропозицію і прийняття обґрунтованого рішення за наслідками її розгляду. Разом із тим, нав'язати раціоналізаторську пропозицію юридичним особам приватного права, навіть при її економічному обґрунтуванні, неможливо. Цікавим є, з точки зору права, характер приватноправових відносин між раціоналізатором і юридичною особою, в якій він не працює. Ці відносини можна назвати лише цивільно-правовими, а отже, вступ у цивільно-правові відносини для обох учасників

характеризується взаємною волею і тільки після підписання певного договору сторони беруть на себе певні зобов'язання. Тому, на наш погляд, більш логічною була б можливість розгляду і прийняття рішень про видачу свідоцтва на певні раціоналізаторські пропозиції Державною службою інтелектуальної власності, яка, в свою чергу могла б надавати дозвіл на її використання заінтересованими юридичними особами, контролюючи процес виплати відповідних відсотків за її використання автором з певним збором в Державний бюджет.

Крім того, майбутній підприємець, який ще не створив власного бізнесу, або хоче захистити свої розробки, що не підпадають під поняття винаходу, корисної моделі чи промислового зразка, міг би отримати свідоцтво на свій доробок, оминаючи його визнання певною юридичною особою.

Також варто зазначити, що частина інтелектуальної творчої діяльності залишилася поза межами охорони правом інтелектуальної власності – кулінарні рецепти (не технологічні ноу-хау в сфері кулінарії), методики навчання, методики не хірургічного лікування, психологічні тренінги та методики тощо, які згідно з нашим законодавством не належать до сфери техніки чи технології, а також їх важко визнати ноу-хау (комерційною таємницею) чи раціоналізаторською пропозицією, оскільки об'єктами ноу-хау та комерційної таємниці можуть бути, окрім технічних та технологічних розв'язань певної задачі, комерційні рішення, а об'єктами раціоналізаторських пропозицій – також організаційні рішення (ч. 1 ст. 481 ЦК України). Перелічені нами вище об'єкти інтелектуальної творчості не можна віднести до організаційних рішень, а поняття «комерційні рішення» є дуже оціночним, але, виходячи з міркувань здорового глузду, ми не можемо віднести сюди будь-які рішення, що можуть принести прибуток, в іншому разі доведеться надавати правову охорону будь-яким способам заробляння коштів, наприклад, легальним способам обходу від оподаткування (хто перший придумав цільові облігації в сфері будівництва, зміг би мати право на дозвіл використання «ноу-хау» тощо).

Підсумовуючи вищевикладене, на наш погляд, на такі об'єкти, як комерційна таємниця, не може виникати виключних майнових прав, однак на раціоналізаторську пропозицію та на інші об'єкти, які можна було б віднести до «ноу-хау», як окремого об'єкта права інтелектуальної власності, зокрема, методики та методи навчання, лікування тощо можна було б встановити дуже обмежені у часі виключні майнові права, які при цьому будуть обмежені такими ж правилами, що й об'єкти патентного права. Тобто, при невмотивованій відмові в укладенні ліцензійного договору рішення суду буде підставою для використання запатентованого об'єкта певним суб'єктом з виплатою автору винагороди відповідно до ринкових умов. Таке правило не є порушенням приватноправових відносин, оскільки держава, визнаючи та захищаючи певні об'єкти права промислової власності, які, на відміну від авторських, є більшою мірою загальносуспільними надбаннями науки й техніки, залишає за собою право накладення певних імперативів для суспільного блага.

Ми пропонуємо, принаймні, частково захищати наукові твори правом інтелектуальної власності, вводячи в правову науку поняття «право автора на пріоритет наукової думки». На наукові відкриття, до яких ми пропонуємо вносити також досягнення гуманітарних наук, мають поширюватися майнові права через механізм надання автору визнаного державою відкриття права на патентування концепції винаходів, які стануть можливими на основі наукового відкриття і при їх винайденні в межах певного строку іншими особами, автор відкриття має право на певні відсотки за реалізацію таких винаходів, що сприятиме розвитку фундаментальних відкриттів та науки в цілому, в яку стане вигідно інвестувати кошти. Розробки в сфері гуманітарних наук, що можуть бути використані на практиці в суспільстві (економіці, державному устрої, педагогіці тощо), мають також визнаватися відповідно до встановлених критеріїв відкриттями та винаходами.

Процедура отримання прав на породи тварин має бути деталізована законодавством нарівні з процедурою отримання прав на сорти рослин.

Комп'ютерні програми варто захищати в певній частині авторським правом (код програми), а в іншій частині – правом промислової власності (алгоритм роботи програми).

Крім того, законодавство залишає можливість дослідження багатьох проблемних аспектів зобов'язальних правовідносин щодо досліджених нами об'єктів права інтелектуальної власності.

¹ Майданик Р. А. Аномалії в цивільному праві України : навч.-практ. посіб. / за ред. Р. А. Майданика, С. Бервенко, Н. І. Майданика та ін. – К. : Юстініан, 2010. – 1008 с.

² Про затвердження Порядку присудження наукового ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника : постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 64. – Ст. 77.

³ ГОСТ 7.60-2003. Межгосударственный стандарт. Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Издания. Основные виды. Термины и определения (введен Постановлением Госстандарта России от 25 ноября 2003 г. № 331-ст).

⁴ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

⁵ Булат С. А. Наукове відкриття як об'єкт цивільних правовідносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Булат Євгенія Анатоліївна. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – 16 с.

⁶ Законодательство, организация и программы поддержки коммерциализации научных разработок в США: информационно-аналитические материалы / сост. Марков К. А. : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.euresca-usrf.org/about/Bibliot/NNSU/1/05.pdf>

⁷ Наукове відкриття в суспільно-гуманітарних науках і правознавстві: теоретичні та прикладні проблеми / О. Костенко, А. Нерсесян // Віче. – 2011. – № 14.

⁸ Договір з авторського права Всесвітньої організації інтелектуальної власності, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sumip.ru/wp-content/docs/dap_wipo.pdf

⁹ Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 1. – Ст. 2.

¹⁰ Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 2. – Ст. 7.

¹¹ Про затвердження Критеріїв заборони поширення сортів в Україні : наказ Міністерства аграрної політики України від 30 серпня 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 44. – Ст. 281.

¹² Про затвердження Порядку поширення в Україні сорту, на який не розповсюджується виключне право власника : наказ Державної служби з охорони прав на сорти від 12 березня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 14. – Ст. 639.

¹³ Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 вересня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.

¹⁴ *Подопригора О. О.* Право інтелектуальної власності : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2002. – 672 с.

¹⁵ Про затвердження Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію та порядок її видачі : наказ Державного патентного відомства України від 22 вересня 1995 р. № 129 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0323-95>

Резюме

Когут Н. Д. Прогалини та аномалії в праві інтелектуальної власності.

Досліджуються нерегульовані або недостатньо врегульовані правом об'єкти права інтелектуальної власності: наукові твори, наукові відкриття, комп'ютерні програми, породи тварин, ноу-хау та раціоналізаторські пропозиції. Пропонується додатковий захист наукового відкриття шляхом надання права автору на патентування концепції винаходів на його основі, а також вводиться поняття «право на пріоритет наукової думки» для захисту прав на наукові твори. Комп'ютерні програми пропонуються захищати як нормами авторського права, так і права промислової власності. Автор аргументує потребу захисту наукових розробок в сфері гуманітарних наук та розкриває правову природу комерційної таємниці й ноу-хау. Розкриваються об'єкти творчої інтелектуальної діяльності, які наразі залишилися поза межами захисту правом інтелектуальної власності та вносяться пропозиції щодо можливих варіантів їх захисту.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, правові прогалини та аномалії, об'єкти права інтелектуальної власності, наукові твори, наукові відкриття, ноу-хау.

Резюме

Когут Н. Д. Пробелы и аномалии в праве интеллектуальной собственности.

Исследуются неурегулированные или не в достаточной мере урегулированные аспекты правом объекты интеллектуальной собственности: научные произведения, научные открытия, компьютерные программы, породы животных, ноу-хау и рационализаторские предложения. Предлагается дополнительная защита научных открытий путем предоставления права автору на патентирование концепций изобретений на его основании, а также вводится понятие «права на приоритет научной мысли» для защиты прав на научные произведения. Компьютерные программы предлагается защищать как нормами авторского права, так и права промышленной собственности. Автор аргументирует потребность в защите научных разработок в сфере гуманитарных наук и раскрывает правовую природу коммерческой тайны и ноу-хау. Раскрываются объекты творческой интеллектуальной деятельности, которые сегодня остаются за пределами защиты правом интеллектуальной собственности, а также вносятся предложения по поводу возможных вариантов их защиты.

Ключевые слова: право интеллектуальной собственности, правовые пробелы и аномалии, объекты права интеллектуальной собственности, научные произведения, научные открытия, ноу-хау.

Summary

Kogut N. Legal gaps and anomalies in intellectual property law.

Non-regulated or weakly regulated by law intellectual property objects are investigated, such as scientific works, scientific discoveries, computer programmers, animal breeds, know-how and rational suggestions. The author proposes an additional protection for scientific discovery by terms of giving the discoverer right to claim for invention conception on its basis and also the author proposes a new legal category 'the right to scientific thought priority' for scientific works protection. It is proposed to protect computer programmes both of copyright and industrial property provisions. The author argues the necessity of humanities works protection and the legal nature of commercial secret and know-how are disclosed. The results of creative intellectual activity that were left out of intellectual property protection are disclosed and different ways of its possible protection are proposed.

Key words: intellectual property right; legal gaps and anomalies; intellectual property objects; scientific works; scientific discoveries; know-how.